

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Юлія ЛОКАРЕВА (Кіровоград)

Постановка проблеми. В умовах інформатизації освіти пріоритетним напрямком є впровадження сучасних інформаційних технологій, які постійно вдосконалюються, стають більш насиченими, гнучкими, продуктивними, націленими на різноманітні потреби студентів. Освіта перетворюється на інформаційно насичений простір вільної творчої комунікації, який дозволяє студентам пізнавати й освоювати найширший спектр нових технологій і матеріалів в рамках проектної організації творчого процесу. З метою активізації професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва, підвищення його ефективності і якості постає необхідність забезпечити навчальний процес психолого-педагогічними та методичними розробками, направленими на виявлення оптимальних умов використання можливостей мультимедіа.

Дослідження феномену «мультимедіа» в освіті, зокрема в музично-педагогічній, багатоаспектне. Мультимедіа розглядається, по-перше, як засіб підвищення ефективності навчання на заняттях з музики у загальноосвітніх школах та з фахових дисциплін у спеціальних навчальних закладах; по-друге, як засіб психолого-педагогічного впливу на особистість учнів та студентів в умовах новітніх інформаційних технологій навчання; по-третє, як засіб навчання та інструмент розробки педагогічних програм; по-четверте, як засіб розвитку творчих здібностей та образного мислення студентів на заняттях з фахових

дисциплін з використанням мультимедійних технологій тощо [1, 2, 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у вітчизняній педагогічній теорії та практиці відбувається активний пошук шляхів удосконалення методів навчання, проводяться інтенсивні дослідження з питань запровадження в навчальний процес мультимедійних технологій, засобів комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, що висвітлюється у дослідженнях і публікаціях відомих учених: І. Красильнікова, Л. Масол, О. Науменко, О. Переверзова, Т. Рейзенкінд [4, 5, 6, 8, 9] та ін.

Ціла низка педагогічних досліджень присвячена різним аспектам використання мультимедіа: розробка методичних основ проектування, створення та використання мультимедійних навчальних програм та комплексів; використання засобів мультимедіа в процесі навчання майбутніх учителів інформаційним технологіям (Т. Бабенко) [1]; мультимедіа як засіб підвищення ефективності навчання в загальноосвітній школі (Ю. Єгорова) [2]; мультимедіа як дидактичний засіб вищої школи (Н. Клемешова) [3] тощо.

Вчені відзначають, що мультимедійні технології на сьогодні є найбільш актуальним напрямком використання інформаційно-комп'ютерних технологій у сфері освіти, адже дозволяють підійти до перетворення мультимедіа в потужний засіб освіти, в якому змодельовані всі аспекти навчально-виховного процесу – від методичного до презентаційного.

Використання мультимедійних технологій дозволяє підвищити інтенсивність і ефективність процесу навчання, створює умови для самоосвіти та дистанційної освіти, тим самим дозволяючи здійснювати перехід до безперервної освіти, у поєднанні з телекомунікаційними технологіями розв'язують проблему доступу до нових джерел різноманітної за змістом і формою представлення інформації.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні однієї з провідних педагогічних умов професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва – використання мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. У педагогічній літературі існує декілька підходів до розкриття сутності мультимедійних технологій. Термін *медіа* (від лат. «*media*» – засіб) використовується як відповідник поняття «засоби масової інформації та комунікації», до яких традиційно відносять друковані видання, пресу, фотографію, звукозапис, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, зокрема Інтернет. Під поняттям мультимедіа (англ. «*multimedia*» від лат. «*multum*» – багато, «*medium*» – засоби) розуміється комплекс апаратних і програмових засобів, що надають можливість користувачеві працювати в діалоговому режимі з різними типами інформації (графікою, текстом, звуком, відео), організованими в єдину систему [7].

Широке застосування мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки здатне різко підвищити ефективність інтерактивних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу: на лекціях, на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, на етапі самостійної підготовки студентів. Завдяки можливості зберігати та сумісно використовувати великий обсяг текстового, звукового та візуального матеріалу комп'ютер став потенційно потужним і зручним засобом підтримки та збагачення існуючих навчальних програм, електронних посібників, методичних розробок тощо. Щодо наочності, то, окрім демонстраційної мультимедіа, що має нести виховне та освітнє навантаження, потрібно враховувати й відповідне обладнання, що є необхідним для демонстрації. До такого устаткування можна віднести персональні комп'ютери, великі демонстраційні монітори, проектори, проекційні екрани.

Застосування мультимедійного супроводу у процесі музично-теоретичної підготовки створює більш комфортні умови для аудиторної роботи студентів та викладачів. Активізація емоційного впливу на аудиторних заняттях із

застосуванням мультимедійних засобів навчання пов'язана з тим, що, по-перше, навчальне середовище створюється з наочним представленням інформації в кольорі; по-друге, використання анімації є одним із ефективних засобів привернення уваги і стимулювання емоційного сприйняття інформації; по-третє, наочне представлення інформації у вигляді фотографій, відео фрагментів змодельованих процесів має більш сильну емоційну дію на студентів, ніж традиційні методи, оскільки воно сприяє покращенню розуміння і запам'ятовування фізичних і технологічних процесів (явищ), які демонструються на екрані.

Таким чином, мультимедійні засоби навчання у процесі музично-теоретичної підготовки дозволяють підвищити інформативність заняття, стимулюючи мотивацію, реалізувати доступність і сприйняття інформації за рахунок її паралельного представлення в різних модальностях (візуальний і слуховий); організувати увагу аудиторії за рахунок художньо-естетичного виконання слайдів-заставок або доцільно застосованої анімації та звукового ефекту; здійснити повтор (перегляд, коротке відтворення) матеріалу попереднього заняття тощо.

Вплив медіа і мас-медіа на студентів, на думку багатьох дослідників у галузі педагогічної та музично-педагогічної освіти [1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9] є всебічним і надзвичайно потужним, адже завдяки його дії зростає зацікавленість предметом, відбувається розвиток творчих здібностей студентів, виявляється креативність мислення.

Актуальним є дослідження Л. Масол, яка простежує зміну художньо-естетичних традицій, класичної системи уявлень, необхідних для інтерпретації нового мистецтва й осмислення його основоположних принципів, що характеризують початок процесу поступової трансформації культурологічної, естетичної та художньої парадигми, основними рисами якої є виникнення нових мистецьких феноменів, інтенсивна візуалізація культури (від кіно до дисплею, від мистецтва до медіа-простору). На підтвердження цього відбувається виникнення таких явищ, як синтез мистецтв, нова концепція тривимірності, синтез видів, стилів, жанрів мистецтв. У результаті виникають такі мистецькі феномени: асамбляж, кольоромузика, інсталяція, перформанс, хепенінг, інвайронмент, рок-опера, симфо-джаз, відео-кліп, колаж тощо, що вимагають перед музично-педагогічною освітою створення нового технологічного забезпечення, певних змін в методах, формах, засобах освіти, які б гармонійно корелювали з її інтегративним змістом.

З огляду на світові тенденції та вітчизняні соціокультурні потреби, маючи на меті ознайомити студентів зі специфікою функціонування сучасних засобів масової інформації та комунікації в соціумі, дослідниця пропонує навчальну програму курсу «Медіакультура», яка спрямована на виховання естетичного сприймання, здатності інтерпретувати медіа-тексти, розвивати художні здібності та критичне мислення, формувати ціннісні орієнтації, інформаційну культуру, створювати умови для творчої самореалізації особистості [5, с. 388].

О. Переверзов вважає, що мультимедійні технології перетворили навчальну наочність із статичної в динамічну – з'явилася можливість відстежувати процеси, що вивчаються, в часі... Дослідник визначає основні загальні особливості використання мультимедіа в освітніх цілях: негайний зворотний зв'язок між користувачем і комп'ютером; комп'ютерна візуалізація навчальної інформації про об'єкти або закономірності як процесів і явищ, що мають місце в реальному світі, так і «віртуальних»; архівне зберігання досить великих об'ємів інформації з можливістю її передачі, обігу та легкого доступу користувача до центрального банку даних; автоматизація процесів обчислювальної інформаційно-пошукової діяльності, а також обробки результатів навчального експерименту з можливістю багаторазового повторення фрагмента або самого експерименту; автоматизація процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю і контролю за результатами засвоєння [8, с. 174–176].

Т. Рейзенкінд наголошує, що використання мультимедійних засобів, притаманне всім галузям науки, недостатньо охоплює дисципліни естетично-художнього циклу, оскільки не визначені можливості застосування комп'ютерних підручників та посібників, завдань на тренінг інтелекту, вправ з формування готовності студентів до творчої діяльності [9, с. 57].

Одним із головних аспектів даної проблеми є використання мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки. І. Красильников підкреслює важливість застосування мультимедійних технологій при аранжуванні музичних творів на музичних синтезаторах і пропонує значну кількість звукових заготовок різного типу (семплів): ритмічних малюнків ударних, басу, гітар, мелодійних узорів синтезаторів, мідних духових, педалей струнних, звукових ефектів, фраз, що виконуються голосом тощо [4, с. 58].

У процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін студенти отримують можливість за

допомогою мультимедійних технологій виконувати різнофункціональні завдання: поєднувати друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створювати «віртуальну реальність» справжнього спілкування, а також мають можливість опрацювати значну кількість нотної та методичної літератури, і як результат – отримати у декілька разів більше якісної інформації порівняно з традиційними методами отримання й обробки наукової та навчальної інформації.

Специфіка вивчення музично-теоретичних дисциплін у вищих навчальних педагогічних закладах передбачає синтез різних видів музично-творчої діяльності: на лабораторних заняттях із застосуванням мультимедійних технологій є можливість за допомогою музичного редактора прослуховувати різноманітні музичні твори, виконувати власні музичні імпровізації за заданим ритмічним рисунком, записувати музичні диктанти на слух, аранжувати музичні твори, відтворювати оркестрову повноту звучання, розв'язувати кросворди, тести, виконувати практичні завдання – у результаті в студентів розвивається гармонічний слух, формуються імпровізаційні навички.

Комп'ютер виступає як музичний інструмент, на якому можна виконувати музичні теми, гармонічні послідовності, діатонічні та хроматичні секвенції в різних стилях, жанрах, підбирати акомпанемент до народних пісень та пісень шкільного репертуару, складати музичні та ритмічні диктанти, підбирати другий голос, а також використовувати комп'ютер у композиторській та звукорежисерській діяльності. За допомогою музичного редактора студенти можуть працювати на макеті партитури, моделювати звучання потрібних інструментів, а також робити відповідні записи.

У рамках факультативного курсу студенти мають можливість слухати музику українських, російських і зарубіжних композиторів, візуально сприймати ілюстрації з портретами композиторів, музичними інструментами, складом оркестрів, вивчати лібрето до опер та проглядати фрагменти балетів, опер, оперет, спектаклів, мюзиклів, а також рецензувати відвідані концерти та мистецькі проекти.

Значно активізує практичну діяльність студентів процес аранжування. Будь-яке електронно-звукове втілення нотного тексту завжди уможливорює вибір тих чи тих тембрів, допускаючи можливе змішування їх, поділ клавіатури на декілька різнометрових мануалів тощо. При цьому не потрібно складати партитуру й детально розписувати партії, достатньо лише вибрати той чи той «напівфабрикат» звучання, закладений у пам'ять

комп'ютера. Така робота є набагато легшою порівняно з традиційним аранжуванням.

За допомогою музичного комп'ютера студенти мають можливість ілюструвати власні повідомлення, захищати реферати, демонструвати уроки музики. На допомогу майбутньому вчителю музичного мистецтва рекомендується увести вивчення комп'ютерних програм, призначених для створення власних композицій та комп'ютерного аранжування, як-от: «Cubases», «Nuendo 4», «Studio One 2», «FL Studio 10», «Sound Forge 10» та інші, а також міді-секвенсери, аудіоредактори, віртуальні синтезатори тощо.

Перспективним напрямком використання мультимедійних технологій у навчальному процесі є демонстрація навчальних відеофільмів. Наявність спеціальних програм – відеоредакторів – дозволяє досить швидко змонтувати фільм із відзнятих фрагментів, накласти звук на відеоряд і зробити необхідні коментарі, що дозволяє відтворити динамічні явища в умовах звичайного процесу. При проведенні практичних і лабораторних занять доцільно використовувати презентації, які можна демонструвати як за допомогою проектора, так і на екранах моніторів. У якості інформаційного наповнення презентації можуть бути використані різні види інформації (текстова, аудіо, графіка, анімація, відео тощо).

Використання мультимедійних технологій значно поживає темп заняття, дає можливість у ході його проведення швидко підготувати яскравий номер для лекції-концерту. Разом з тим відбувається поступове засвоєння знань з теорії музики та сольфеджіо, гармонії, поліфонії, інструментоведення, акомпанементу та імпровізації, історії музики тощо.

У процесі впровадження мультимедійних технологій, уважає О. Наumenko, потрібно дотримуватись таких вимог: урахування педагогічних принципів і принципів психолого-педагогічної доцільності; цілеспрямоване формування ключових компетенцій студентів, які формуються засобом мультимедійних технологій (формування загальної навчальної компетенції студента, інформаційної, навчально-пізнавальної, комунікативної тощо); наявність професійної компетенції викладача із застосування мультимедійних технологій (володіння програмами на рівні активного користувача – Word, Excel, Power Point, Front Page та ін.) та інформаційної компетенції, яка виражається у здатності розробляти власні навчально-методичні програмні засоби, презентувати оригінальні проекти і впроваджувати їх у свою діяльність [6].

Отже, аналіз літератури довів педагогічну корисність застосування мультимедійних технологій навчання до яких віднесено: усвідомлення мети, завдань музично-теоретичних дисциплін та професійних компетенцій, які формуються шляхом використання технологій; володіння навичками роботи з мультимедійними технологіями; проектування заняття (вибір теми, літератури, складання плану, формування змісту заняття); визначення методичних прийомів і засобів формування нових знань; розробка слайдів для презентації; аналіз, оцінка і корекція досягнутих результатів.

Можемо констатувати, що використання мультимедійних технологій у процесі музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва сприяє всебічному й гармонійному розвитку особистості, формуванню творчих здібностей, фантазії, художньої уяви, сприйняття, креативного мислення, загальних слухових навичок, внутрішнього слуху, сприяє ефективному засвоєнню знань з дисциплін музично-теоретичного циклу і є продуктивною, високоефективною педагогічною умовою професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабенко Т. А. Применение средств мультимедиа в процессе обучения будущих учителей информационным технологиям: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Татьяна Арутюновна Бабенко. – Армавир, 2003. – 201 с.
2. Егорова Ю. Н. Мультимедиа как средство повышения эффективности обучения в общеобразовательной школе: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – Чебоксары, 2000. – 196 с.
3. Клемешова Н. В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы: дисс. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Наталья Валентиновна Клемешова – Калининград, 1999. – 210 с.
4. Красильников И. М. Содержание и методы обучения музицированию на компьютере в общеобразовательной школе / И. М. Красильников // Искусство в школе. – 2003. – № 3. – С. 58–63 с.
5. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Людмила Михайлівна Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
6. Наumenko О. М. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів до використання засобів ІКТ в навчальній діяльності [Електронний ресурс] / О. М. Наumenko // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – Вип. 4. – Режим доступу до журналу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em4/emg.html>
7. Новейший философский словарь. – Изд. 3. – Минск: Книжный дом, 2003. – 1280 с.
8. Переверзов О. М. Інтеграція мультимедіа технологій в освітньо-виховний процес художньо-графічних факультетів педагогічних ВНЗ / О. М. Переверзов // Педагогіка вищої та середньої

школи [гол. ред. : Буряк В. К.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2005. – С. 174–179.

9. Рейзенкінд Т. Комп'ютерне навчання в професійній підготовці вчителя музики / Т. Рейзенкінд // Рідна школа. – 2003. – № 2. – С. 56–58.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Локарєва Юлія Валеріанівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін КДПУ ім. В. Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійне становлення майбутніх учителів музичного мистецтва.